

Opsamling af og kommentering på bemærkninger til indsatsplanen for Slagelse-området

Dato: 24. november 2017

Indledning

I forbindelse med arbejdet med indsatsplanen for Slagelse kortlægningsområdet, har Slagelse Kommune modtaget skriftlige bemærkninger fra 6 lodsejere, 6 vandværker og 2 interesseorganisationer.

Følgende lodsejere har fremsendt bemærkninger: Jens Ellegaard (/4/, /8/ og /12/), Lars Kahr (/5/ og /9/), Jesper Hansen (/6/ og /11/), Bertel Stenkjær (/7/ og /27/), Peter Hartvig (/28/) og Peter Melchior (/10/ og /30/).

Følgende vandværker har fremsendt bemærkninger: SK Forsyning* (/26/), Gimlinge Vandværk (/29/), Rosted og Omegns Vandværk (/34/), Stignæs Vandindvinding I/S (/35/), Kr. Stillinge Vandværk (/36/) og Hashøj Vandforsyning Vest (/37/).

Følgende interesseorganisationer har fremsendt bemærkninger: Gefion (/1/, /3/, /31/, /33/) og Danmarks Naturfredningsforening (/2/ og /32/).

Desuden er en række lodsejere, vandværker og interesseorganisationer kommet med kommentarer på møder afholdt i tilknytning til arbejdet med indsatsplanen. Disse kommentarer fremgår af referaterne af møderne /a-/i/.

Endelig har Slagelse Kommune afholdt individuelle møder med 13 lodsejere i Eggeslevmagle-området. Disse møder er afrapporteret i form af interviewskemaer /13-/25/, som har været forelagt lodsejeren til kommentering.

Dette notat er en opsamling og kommentering af de indkomne bemærkninger. Bemærkningerne er refereret opdelt under følgende overskrifter:

- Generelt til indsatsplanen
- Behov og begrundelse for arealtiltag
- Indsats overfor nitratudvaskning i sårbare områder
- Indsats overfor brugen af pesticider i sårbare områder
- Overvågning af grundvand
- Konsekvenser for og erstatning til lodsejere

* SK Forsynings hørings svar er fokuseret på problemstillingerne omkring SK-Nordre kildeplads i Eggeslevmagle, men kan formentlig tillige ses som SK Forsynings generelle holdning til beskyttelse af deres øvrige sårbare kildepladser.

Opsamling på indkomne bemærkninger med Teknik og Miljø's bemærkninger

- **Generelt til indsatsplanen**

På lodsejermødet i Eggeslevmagle den 3. november 2017 blev der stillet spørgsmålstegn ved, om Slagelse Kommune behøver at udarbejde en indsatsplan for Eggeslevmagle-området. Der blev ligeledes stillet spørgsmålstegn ved, om kommunen i indsatsplanen skal forholde sig til pesticider. Endelig blev det påpeget, at indsatsplanen skal være helhedsorienteret, og at Slagelse Kommune er forpligtet til indledningsvist at foretage en overordnet risikovurdering og tage stilling til, hvilke områder der er vigtigst. Arsen blev nævnt som et problem, der ifølge en af lodsejerne burde prioriteres langt højere end pesticider.

Teknik og Miljø: Administrationen har i notatet af 21. november 2017 kommenteret de budskaber, der kom frem på lodsejermødet. Slagelse Kommune skal udarbejde en indsatsplan for de indsatsområder, som Staten har udpeget, jf. vandforsyningslovens § 13. Da området ved Eggeslevmagle er udpeget som indsatsområde, skal der laves en indsatsplan for området. En indsatsplan skal ifølge Miljøstyrelsens vejledning omfatte alle relevante forureningskilder, dvs. kilder til både nitrat- og sprøjtemiddelforurening, og kilder til forurening med andre miljøfremmede stoffer samt naturligt forekommende stoffer, der stammer fra menneskelige aktiviteter. Baggrunden for indførelsen af indsatsplaner var imidlertid, at det blev konkluderet, at beskyttelsen af grundvandet mod nitrat og pesticider ikke var tilstrækkelig mange steder i Danmark. Lovgivningen omkring indsatsplaner har derfor særlig fokus på nitrat og pesticider. Det er miljøstyrelsen, der fastsætter grænseværdier for drikkevandets indhold af forskellige stoffer. Alle almene vandværker i Slagelse Kommune overholder den gældende grænseværdi til arsen i det vand, der leveres til forbrugerne. Det generelt høje arsen-indhold i de dybere grundvandsmagasiner vurderes ikke at stamme fra menneskelige aktiviteter.

- **Behov og begrundelse for arealtiltag**

SK Forsyning har tilkendegivet, at de er enige med kommunen i, at området omkring SK-Nordre kildeplads ved Eggeslevmagle er sårbart. Kildepladsen er vigtig for SK Forsyning, der i forvejen søger efter mere vand (ønsker at komme op på 25 % reservekapacitet). Kildepladsen kan ikke undværes og ønskes derfor beskyttet i nødvendigt og tilstrækkeligt omfang. SK Forsyning foreslår i første omgang, at der etableres overvågningsboringer i oplandet. Hvis overvågningen ikke kan bortvise risikoen for forurening af kildepladsen, bør der findes en mere permanent løsning.

SK Forsyning vurderer, at de nylige fund af Desphenyl-Chloridazon underbygger vurderingen af, at området omkring SK-Nordre kildeplads ved Eggeslevmagle er sårbart.

SK Forsyning tager forbehold for, at de statsligt udmeldte prislofter/indtægtsrammer giver mulighed for at finansiere indsatserne.

Teknik og Miljø: Teknik og Miljø er enige i, at SK Forsynings større kildepladser vanskeligt kan erstattes. En meget stor del af den kendte grundvandsressource, der bæredygtigt kan udnyttes i Slagelse Kommune, udnyttes allerede i dag. Der indvindes knapt 1 mio. m³ vand om året på SK-Nordre kildeplads. Det er meget usikkert, om der findes uudnyttede grundvandsreserver af den størrelsesorden andre steder i kommunen.

Gefion er af den opfattelse, at "behovet for beskyttelse" ikke er dokumenteret i en grad, så

kommunen kan pålægge landmændene restriktioner på brugen af pesticider eller gødning. Statens udpegning af sårbare områder kan ikke alene danne grundlag for pålæg.

Gefion er af den opfattelse, at indsatser til begrænsning af landbrugets brug af pesticider bør være begrundet i fund over grænseværdien af i dag godkendte pesticider. Miljøstyrelsens godkendelsesordning for pesticider dækker 90–95 % af de danske sand og lerjorde. Risikoen for forurening fra de resterende 5-10% er uvis og skal vurderes konkret.

Gefion skriver i /33/, at de mener, at Slagelse Kommune ikke har hjemmel til at pålægge rådighedsindskrænkninger i forhold til pesticider, idet der efter deres opfattelse ikke er fagligt grundlag for krav om pesticidfri drift. Efter deres opfattelse skal kommunen – inden der pålægges rådighedsindskrænkninger - godtgøre, at godkendelsesordningen for pesticider ikke er dækkende i de pågældende områder. Kommunen skal herunder – ifølge Gefion - fastslå, at områderne har helt særlige jordbundsmæssige forhold, der gør, at godkendelsesordningen ikke er dækkende. Gefion vurderer, at landbrugsjorden ved Eggeslevmagle er "helt almindelig". Efter Gefions opfattelse kan fund af forbudte pesticider ikke danne grundlag for rådighedsindskrænkninger. Gefion henviser til det udkast til ny vejledning, som Miljøstyrelsen sendte i høring den 5. september 2017.

Teknik og Miljø: Vi har ved notat af 21. november 2017 kommenteret Gefions brev. Teknik og Miljø er ikke enig med Gefion i, at påbud om rådighedsindskrænkninger forudsætter, at de betingelser, som Gefion formulerer, er opfyldt. Teknik og Miljø har ikke kunnet finde belæg for den omskrivning af vejledningsudkast, som Gefion har foretaget.

Teknik og Miljø's vurdering af områdernes sårbarhed bygger netop på de forhold, som er oplistet i vejledningsudkastets afsnit 4.2.4 – grundvandsdannelse, grundvandets transporttid, lertykkelse, eventuelle fund af nitrat og i dag godkendte pesticider og/eller konsekvenser for vandforsyningsstrukturen ved forurening.

Ifølge vejledningsudkastet kan fund af forbudte pesticider ikke "isoleret set" bruges til at vurdere et områdes behov for beskyttelse. Fund af forbudte pesticider har ikke alene være udslagsgivende for, at et område er blevet udpeget som "mest sårbart" ved administrationens graduering af sårbarheden i indsatsområder og BNBO. I området omkring Eggeslevmagle er pesticidfundene først gjort efter, at området er blevet vurderet som "mest sårbart". Fund af forbudte pesticider kan efter Teknik og Miljø's opfattelse indgå i en samlet vurdering af behovet for beskyttelse.

Det er Teknik og Miljø's opfattelse, at vurderingen af sårbarheden og beskyttelsesbehovet er foretaget i overensstemmelse med retningslinjerne i både den gældende vejledning og det nye vejledningsudkast. Der er ligeledes Teknik og Miljø's vurdering, at der vil kunne meddeles påbud til konkrete lodsejere om rådighedsindskrænkninger, hvis sådanne indsatser indskrives i indsatsplanen.

Danmarks Naturfredningsforening (DN) mener, at der bør lægges vægt på, at der ikke er større kendte uudnyttede grundvandsressourcer, og at SK Forsyning i forvejen arbejder på at opnå en større reservekapacitet. DN er derfor af den opfattelse, at vi skal sikre alle kildepladserne mod forurening.

Teknik og Miljø: Da der ikke er ubegrænsede ressourcer til rådighed til grundvandsbeskyttelse, og da grundvandsbeskyttelse i form af arealtiltag kan have store konsekvenser for lodsejerne, mener vi, at indsatsen bør fokuseres på de mest sårbare områder og de vigtigste kildepladser.

Stignæs Vandindvinding påpeger det forhold, at der ved vurderingen af hvilken sårbarhed, der er relevant for deres borer, er taget udgangspunkt i en indvinding svarende til deres indvindingstilladelse, selvom de kun udnytter den 30-40 %.

Teknik og Miljø: Stignæs Vandindvinding er tildelt en stor vandindvindingstilladelse for at kunne forsyne erhvervsområdet på Stignæs med vand. Erhvervsområdet er dog kun delvist udnyttet, hvilket indtil videre har betydet, at Stignæs Vandindvinding kun udnytter en mindre del af deres indvindingstilladelse.

Sårbarhedsvurderingerne har taget udgangspunkt i fuld udnyttelse af vandværkernes indvindingstilladelser. Dette betyder, at grundvandsressourcer, som Stignæs Vandindvinding ikke i dag udnytter – men ville kunne udnytte i fremtiden - er medregnet i de ressourcer/områder, som er knyttet til Stignæs Vandindvinding. En større del af de sårbare områder er dermed medregnet under Stignæs Vandindvinding end, hvis der havde været taget udgangspunkt i den aktuelle indvindingsmængde. Den faktiske transporttid for grundvandet i den nuværende indvindingssituation er formentlig ligeledes længere, end den der er lagt til grund ved sårbarhedsvurderingen, baseret på den tilladte mængde. Den aktuelle ”oplevede” sårbarhed for Stignæs Vandindvinding er derfor formentlig mindre end den sårbarhed, som er beskrevet i kortlægningen og som vandindvindingsselskabet ville opleve, hvis de pumpede den tilladte mængde op.

Teknik og Miljø er af den opfattelse, at det bør være de tilladte vandmængder, der lægges til grund ved vurdering af sårbarheden og beskyttelsesbehovet for det enkelte vandværk. Dermed ”fremtidssikres” indsatserne i forhold til den mulige fremtidige driftssituation, som indvindingstilladelsen giver mulighed for. Derved vil kendte reserver i et vist omfang beskyttes.

Gefion er af den opfattelse, at det bør være en forudsætning for arealrestriktioner, at tilstanden af vandværksboringerne forinden er blevet kontrolleret og fundet i orden. Det bør ifølge Gefion ligeledes være en forudsætning, at det er kontrolleret, at gamle boringer i oplandet, er sløjfjet forsvarligt.

Teknik og Miljø: Vi er enige i, at det før der gennemføres byrdefulde indsatser ved en kildeplads, bør afklares, om eventuelle tegn på påvirkning af vandkvaliteten i en vandværksboring skyldes, at denne er utæt. Det er dog vores opfattelse, at pesticidfund og højt stigende sulfatindhold ikke generelt kan henføres til utætte vandværksboringer.

Der bør uanset hvilke andre indsatser, der iværksættes, gennemføres en systematisk kortlægning af gamle ubenyttede boringer i oplandet til kildepladserne. Sådanne bør som udgangspunkt sløjfes forsvarligt.

- **Indsats overfor nitratudvaskning i sårbare områder**

SK Forsyning foreslår, at der i første omgang iværksættes overvågning af udvaskningen af nitrat til grundvandet. Hvis risikoen for forurening af kildepladsen ikke kan bortvises, bør der findes en mere permanent løsning – dette f.eks. gennem opkøb af jord.

SK Forsyning er af den opfattelse, at udvaskningen af nitrat skal følges fremover. De vurderer, at udvaskningen de senere år har været højere end den værdi, Slagelse Kommune har fået beregnet, og at udvaskningen kan ændres i fremtiden. SK Forsyning påpeger, at beregningsåret 2015 var et år med lav nedbør og rekordstore høstudbytter. SK Forsyning foreslår, at udvaskningen fremover beregnes hvert 3. år.

Teknik og Miljø: Slagelse Kommune har fået foretaget udvaskningsberegninger for årene 2011-2015. Disse ”standardberegninger” er baseret på data fra de centrale landbrugsregistre. Data findes her ofte på bedriftsniveau, hvilket medfører en usikkerhed, når der regnes på mindre områder. Der er desuden taget udgangspunkt i normal for høstudbytte, hvilket ligeledes introducerer en usikkerhed. For at reducere usikkerhederne ved beregningen, at der gennemført en justeret

beregning, baseret på de enkelte landmænds egne oplysninger på markniveau, herunder oplysninger om høstudbytte. Der er kun indhentet specifikke data fra landmændene for 2015. Imidlertid viser "standardberegningerne", at udvaskningen i 2015 må forventes at ligge tæt på den gennemsnitlige udvaskning for perioden 2011-2015. Det forventes derfor, at den justerede beregning for 2015 er repræsentativ for gennemsnittet for hele perioden 2011-2015. Der vil imidlertid altid være en usikkerhed forbundet med udvaskningsberegninger, hvilket der i øvrigt også ville være, hvis man i stedet valgte at måle sig frem til udvaskningens størrelse. Denne usikkerhed bør indgå i beslutningsprocessen.

Gefion er af den opfattelse, at der for at kunne pålægge dyrkningsrestriktioner, skal være dokumentation for, at restriktionerne er nødvendige. Det skal derfor være dokumenteret, at der er, eller vil blive, et for højt indhold af nitrat i grundvandet, hvis den påtænkte indsats ikke bliver sat i værk. Gefion henviser til grundvandsdirektivets retningslinje om, at der først skal sættes ind, når koncentrationen af et stof overskrider 75% af grænseværdien, og der er tale om en væsentlig og vedvarende opadgående tendens.

Teknik og Miljø: Ifølge vejledningen vil der i nitratfølsomme områder (hvilket alle de udpegede indsatsområder er) sandsynligvis skulle foretages indsatser overfor nitrat. Beskyttelsesbehovet kan ifølge vejledningens afsnit 4.2.4 f.eks. vurderes ud fra beregninger af nitratudvaskningen til grundvandet. Rådighedsindskrænkninger kan kun pålægges, hvis det er nødvendigt for at opfylde målet med indsatsplanen. Det skal dokumenteres, at området som helhed – men ikke på ejendomsniveau – bidrager med en for stor nitratudvaskning. Teknik og miljø kan ikke i vejledningen finde støtte til en fortolkning om, at indsatser først kan iværksættes, når der er målt indhold af nitrat i grundvandet på 75 % af grænseværdien. Indsatser kan derimod iværksættes, hvis det vurderes nødvendigt for at forebygge, at grundvandet forurenes.

75 %-grænsen medfører derimod en handlepligt i medfør af grundvandsdirektivet.

Gefion har flere gange tilkendegivet, at vurderingen af indsatsbehovet overfor nitrat bør baseres på målinger frem for teoretiske beregninger. Gefion er af den opfattelse, at den beregningsmetode der er anvendt ved de nitratberegninger, som Slagelse Kommune har fået foretaget af Conterra, generelt overestimerer udvaskningen af nitrat.

Teknik og Miljø: Der er delte meninger om, hvorvidt den beregningsmetode Conterra anvender giver retvisende resultater eller overestimerer eller underestimerer nitratudvaskningen. Særligt landbruget har været kritisk. En del af kritikken går imidlertid på kvaliteten af de data, der anvendes. Staten anvendte i forbindelse med kortlægningen Conterra-beregninger. Disse beregningerne var baseret på data fra de centrale landbrugsregistre. Teknik og Miljø har fået foretaget nye udvaskningsberegninger, dels for at få mere opdaterede beregninger, men ikke mindst for at kunne tage udgangspunkt i specifikke data fra de enkelte landmænd. De landmænd i Eggeslevmagle-området, der var vigtigst for beregningsresultatet, bidrog alle med forbedrede oplysninger om høstudbytte, gødningsanvendelse mv. Dette medførte at det endelige beregningsresultat lå ca. 25 % lavere end det oprindelige baseret på registerdata og normudbytter. Årsagen var primært, at landmændene havde et høstudbytte, der lå betydeligt over normen. Der er enighed om, at det reducerer usikkerheden ved beregningerne betydeligt, når de enkelte landmænd er med til at kvalificere data.

Conterras beregningsmetode estimerer udvaskningen af nitrat fra rodzonen og ikke koncentrationen i dybereliggende grundvand.

I de tilfælde, hvor jordens evne til at omsætte nitrat er opbrugt i lagene over det øverste grundvandsmagasin, kan nitratudvaskningen estimeres på baggrund af målinger i det øverste grundvandsmagasin. Dette fordrer dog, at der etableres overvågningsboringer i dette magasin.

Danmarks Naturfredningsforening er af den opfattelse, at alle boringsnære beskyttelsesområder skal friholdes for pesticider og gødning, fordi der er særlig risiko for at forurening i dette område kan nå boringen.

Der bør ifølge Danmarks Naturfredningsforening med faste intervaller gennemføres målinger af nitratudvaskningen i alle sårbare områder. Hvis udvaskningen overskrider grænseværdien for drikkevand, bør gødningsforbruget reduceres.

Teknik og Miljø: Da der ikke er ubegrænsede ressourcer til rådighed til grundvandsbeskyttelse, og da grundvandsbeskyttelse i form af arealtiltag kan have store konsekvenser for lodsejerne, mener vi, at indsatsen bør fokuseres på de mest sårbare BNBO'er og mest sårbare dele af indsatsområderne.

Målinger af nitratudvaskningen forudsætter, at der etableres et større antal overvågningsboringer.

- **Indsats overfor brugen af pesticider i sårbare områder**

SK Forsyning foreslår, at der i første omgang iværksættes overvågning af eventuel udvaskning af pesticider. Hvis risikoen for forurening af kildepladsen ikke kan bortvises, bør der findes en mere permanent løsning – dette f.eks. gennem opkøb af jord.

Teknik og Miljø: Ingen bemærkninger.

Danmarks Naturfredningsforening (DN) er af den opfattelse, at alle boringsnære beskyttelsesområder skal friholdes for pesticider og gødning, fordi der er særlig risiko for at forurening i dette område kan nå boringen. DN mener desuden, at der generelt ikke bør bruges pesticider i "de røde områder" (de mest sårbare områder), idet risikoen for nedsivning er alt for stor. Vi ved ifølge DN reelt ikke, hvilke konsekvenser brugen af pesticider i nutidens intensiverede landbrug har fremover. Vi ved ifølge DN heller ikke hvordan de enkelte pesticider opfører sig i jorden.

Teknik og Miljø: Vi vurderer, at det ikke er muligt med den viden vi har i dag, at afgøre med sikkerhed, om det er nødvendigt at begrænse brugen af gødning og/eller pesticider i de sårbare områder. Det er omvendt heller ikke muligt at afgøre med sikkerhed, om det er uproblematisk at anvende pesticider og nuværende gødningsmængder i de sårbare områder. Det er herunder ikke muligt entydigt at afklare, i hvilken udstrækning de udpegede indsatsområder er sammenfaldende med de områder, hvor de generelle regler for pesticider antages at være utilstrækkelige.

Gefion er kommet med en række bemærkninger. Disse er gengivet under "Behovet for arealtiltag", hvor også Teknik og Miljø's kommentarer hertil findes.

Hashøj Vandforsyning Vest I/S mener at anvendelse af pesticider og gødningsstoffer bør ophøre i de særligt sårbare områder. Vandværket foreslår, at der desuden kigges nærmere på gyllebeholdere, sprøjtepåfyldningspladser og gamle ubenyttede boringer.

Kr. Stillinge Vandværk har meddelt, at de ikke ønsker at betale for indsatser til at beskytte deres sårbare boring, da den for nyligt blev konstateret forurennet med pesticider over grænseværdien og derfor er droslet ned til 10 % af boringens kapacitet. Vandværket vil fremadrettet basere

vandforsyningen på vandværkets anden boring.

Teknik og Miljø: Kr. Stilling Vandværks holdning rejser det spørgsmål, hvad der skal ske med grundvandsressourcer, der er blevet forurenede over grænseværdien. Skal ressourcen opgives som drikkevandsressource? Skal ressourcen beskyttes, så den på et senere tidspunkt kan blive ren? Skal indvindingen opretholdes i det omfang det er muligt, for ikke at trække unødigt på andre grundvandsressourcer? Skal boringen bibeholdes, så indholdet af forurening kan følges? Der er langt hen ad vejen tale om politiske spørgsmål. Teknik og Miljø vil dog påpege, at der er grænser for hvor store grundvandsressourcer vi kan tillade os at opgive som drikkevandsressourcer, hvis vi vil kunne dække behovet for drikkevand via vandindvinding indenfor kommunen grænser.

- **Overvågning af grundvand**

SK Forsyning og flere andre vandværker samt Gefion, Skovforeningen og Danmarks Naturfredningsforening har alle givet opbakning til, at der iværksættes overvågning i oplandet til sårbare kildepladser. Der har derimod været forskellige holdninger til overvågning blandt lodsejerne i Eggeslevmagle-området (se senere).

Teknik og Miljø: Det vurderes hensigtsmæssigt, at etablere overvågning af yngre grundvand i sårbare områder i oplandet til vandværkernes kildepladser. Formålet skulle dels være at opnå viden om, hvorvidt der er forurening på vej mod vandværksboringerne, dels at afklare, hvorvidt der er behov for supplerende indsatser overfor nitrat, pesticider og/eller andre miljøfremmede stoffer.

SK Forsyning vurderer, at der er et stort behov for overvågning i oplandet til sårbare kildepladser for at sikre, at eventuelle indsatser kan gennemføres tids nok til at sikre den fremtidige vandkvalitet. De er kommet med deres eget forslag til overvågning i området omkring SK-Nordre kildeplads. Dette forslag er stort set identisk med Slagelse Kommunes forslag, dog med den forskel, at overvågningen foreslås opdelt i 2 faser. SK Forsyning foreslår, at eventuelle eksisterende boringer, der er egnet til formålet, indgår i overvågningen.

Teknik og Miljø: Som det fremgår ovenfor, anbefaler Teknik og Miljø, at der etableres overvågning af yngre grundvand i oplandet til sårbare kildepladser. Sikkerheden i en sådan overvågning afhænger af flere forhold, blandt andet hvor mange og hvilke stoffer der analyseres for, antallet af overvågningspunkter og hyppigheden af prøvetagningerne. Der er således behov for at træffe en beslutning, der vil være et kompromis mellem sikkerhed og økonomi. Rambøll har for Slagelse Kommune udarbejdet ét forslag, SK Forsyning har fået udarbejdet et andet og man kunne sagtens forstille sig flere forslag. Teknik og Miljø er af den opfattelse, at Rambølls forslag er velunderbygget. Ønskes udgifterne til overvågningen reduceret, vil det efter vores opfattelse være mest hensigtsmæssigt at kigge på prøvetagningsfrekvensen frem for på antallet af overvågningspunkter eller antallet af analyseparametre.

Gefion er af den opfattelse, at arealrestriktioner skal være baseret på målinger frem for beregninger og teoretiske risikovurderinger. Det er vigtigt, at de prøveresultater, som ligger til grund for et krav om dyrkningsrestriktioner, stammer fra nydannet grundvand. Gefion har i hvert fald tidligere haft den holdning, at drænvandsprøver vil kunne anvendes i forbindelse med overvågningen af nitrat. Gefion henviser til, at flere andre kommuner har gjort overvågning til det centrale værktøj i indsatsplanen.

Gefion anbefaler, at der udarbejdes et overvågningsprogram og etableres overvågningsboringer for at følge udviklingen af eksempelvis miljøfremmede stoffer i de af staten kortlagte områder, som viser hvor grundvandet er mest sårbart.

Teknik og Miljø: Rambøll har udarbejdet forslag til overvågning for Slagelse Kommune. Rambøll vurderer, at drænprøver ikke er egnede til at forudsige udvaskningen af nitrat og pesticider til grundvandet. Derimod vil overvågningsboringer i det øverste grundvandsmagasin med høj sikkerhed kunne afsløre forurening på vej mod vandværksboringer – tids nok til at der kan reageres på en sådan trussel.

Danmarks Naturfredningsforening mener, at overvågning ikke kan stå alene. DN er bekymret for, at forureningstrusler opdages for sent til, at der kan reageres tids nok på dem. De mest sårbare områder bør derfor friholdes for pesticider.

Teknik og Miljø: Det er Rambølls og administrationens vurdering, at en overvågning af det omfang Rambøll foreslår, vil indebære høj sikkerhed for, at en eventuel udvaskning af de pesticider, der anvendes i dag, opdages tids nok til, at det vil være muligt at iværksætte supplerende indsatser og derved beskytte vandværksboringerne. I forhold til punktkildeforureninger kan der være behov for andre tiltag, herunder anden form for overvågning.

I sagens natur vil overvågningen altid være bagud i forhold til aktiviteterne på jordoverfladen. Der kan gå år fra et pesticid udsprøjtes på marken, før man vil kunne se eventuelle tegn på forurening i grundvandet – selv i terrænnært grundvand.

Stignæs Vandindvinding foreslår, at der i deres område gennemføres en øget overvågning i form af flere prøver fra eksisterende boringer i indsatsområdet.

Teknik og Miljø: Det er ikke afklaret i hvilket omfang, der findes eksisterende boringer i oplandet, der er egnede til at indgå i et overvågningsprogram. Det er dermed ikke muligt at afgøre, om overvågningen alene kan baseres på eksisterende boringer. Det er imidlertid vores vurdering, at der skal etableres flere nye overvågningsboringer, hvis der ønskes en overvågning, der med høj sikkerhed skal kunne registrere eventuelle forureningstrusler, der er på vej mod vandværksboringerne. I det omfang der findes egnede boringer, der ligger hensigtsmæssigt i forhold til grundvandsstrømningen i området, vil disse kunne anvendes.

Hashøj Vandforsyning Vest I/S foreslår, at der iværksættes overvågning i det særligt sårbare område, der findes syd for deres boringer.

Teknik og Miljø: Ingen bemærkninger.

Gimlinge Vandværk bakker op om overvågning og foreslår, at overvågningen samtidig skal bruges til at afklare, hvilken effekt forskellige beskyttelsesindsatser har.

Teknik og Miljø: Ingen bemærkninger.

Flere lodsejere har ytret bekymring for, at beslutningerne omkring indsatsplanen bliver truffet på baggrund af følelser i stedet for fakta. En af lodsejerne foreslår, at beslutningen om eventuelle arealrestriktioner udskydes et par år for at give mulighed for en intensiveret overvågning i den mellemliggende periode /28/.

Teknik og Miljø: EPM-udvalget vil blive præsenteret for en handlemulighed, der består i, at arealrestriktioner kun skal iværksættes, hvis overvågning af yngre terrænnært grundvand viser, at der er pesticider eller nitrat i problematiske koncentrationer på vej mod vandværksboringerne. Denne handlemulighed ligner så vidt vi kan bedømme den model, der efterspørges.

Både Gefion, Skovforeningen og Region Sjælland har påpeget, at det skal være fokus på at sikre, at der ikke kan ske forurening ned langs overvågningsboringer.

Teknik og Miljø: Vi er enige i, at der ved etablering af overvågningsboringer skal være fokus på, at disse er tætte og med god forsegling mod de omgivende jordlag. Dels for at opnå troværdige resultater, men ikke mindst for at undgå, at borerne kan virke som spredningsvej for forurening. Der er forskellige metoder til etablering og sikring af borer. Der bør derfor være fokus på sikkerheden, når der vælges metoder. Endelig er det et lovkrav, at borerne udføres af en uddannet brøndborer med de nødvendige beviser.

Det vil formentlig være muligt på baggrund af prøveresultaterne at vurdere, om en overvågningsboring virker som spredningsvej for forurening, hvis der er mistanke om dette.

- **Konsekvenser for og erstatning til lodsejere**

Lodsejerne beskriver stort set alle sammen, at arealrestriktioner vil have andre konsekvenser for dem, end det driftstab, som er en direkte følge af restriktioner på pesticid eller gødningsanvendelse. Følgekonskvenserne kan ifølge lodsejerne være forringet ejendomsværdi, dårligere kreditmuligheder eller muligheder for omlægning af lån, forringede muligheder for at drive de tilbageværende arealer effektivt pga. defigurering og dårligere arrondering samt dårligere udnyttelse af maskinpark og produktionsanlæg.

Konsekvenserne vil være særligt store for de landmænd, der har deres landbrugsbygninger liggende i et område, som omfattes af arealrestriktioner.

Flere lodsejere har udtryk bekymring for, om de får fuld kompensation for alle konsekvenser af arealrestriktioner eller andre indsatser, der har konsekvenser for dem.

Teknik og Miljø: Pålæg om rådighedsindskrænkninger skal ifølge lovgivningen ske mod fuld erstatning. Ifølge vejledningen skal der som udgangspunkt gives erstatning for ejendommens værditab og eventuelle gener. Dvs. at der udover erstatning for selve jorden også kan være tale om erstatning for en lang række følgevirkninger, f.eks. at maskinparken ikke længere passer til bedriftens størrelse. Erstatningen fastsættes og udbetales efter reglerne i vejloven, som det almindeligvis sker ved ekspropriation. Erstatningens størrelse kan indbringes for taksationskommissionen.

Landmændene i Eggeslevmagle-området har udtrykt bekymring for, at længevarende overvågning vil kunne påvirke værdien af de berørte landbrugsejendomme og vil medføre uvished om fremtiden for dem.

Teknik og Miljø: Området ved Eggeslevmagle er udpeget som indsatsområde. Denne udpegning har muligvis betydning for de berørte ejendommers værdi. Et eventuelt værditab kunne i den forbindelse skyldes usikkerhed om, hvorvidt der i fremtiden vil blive lagt begrænsninger på, hvordan jorden kan dyrkes. Denne usikkerhed og eventuelt værditab er opstået alene af Statens udpegning af indsatsområder. Det er vanskeligt at afgøre, om et eventuelt værditab forårsaget af denne usikkerhed bliver større af, at der etableres overvågning. Det er dog oplagt, at overvågningens resultater vil kunne føre til, at der iværksættes arealtiltag. På den anden side vil "ingen overvågning" ikke give sikkerhed for, at der ikke senere viser sig behov for arealtiltag. Overvågning vil på sigt kunne afklare, om anvendelsen af gødning og pesticider i det sårbare område udgør en trussel overfor grundvandet.

SK Forsyning ønsker, hvis brugen af pesticider/gødning skal reduceres, at dette sker ved opkøb af jord.

Teknik og Miljø: Det er i vid udstrækning op til de berørte parter selv at aftale, hvordan indsatsplanens mål og indsatser kan nås. I tilfælde af gennemførelse af arealtiltag står det således parterne frit for, om formålet nås via jordkøb, forpagtning eller dyrkningsaftaler.

Rosted og Omegns Vandværk er af den opfattelse, at Staten må betale beskyttelsesindsatsen, da den har været ansvarlig for regler, der nu viser sig utilstrækkelige. Vandværket foreslår derfor, at alle borgere i samfundet skal betale for indsatserne.

Teknik og Miljø: Det nuværende system med en række generelle regler, der gælder overalt - bl.a. for anvendelse af gødning og pesticider - kombineret med målrettet beskyttelse i særligt sårbare områder, stiller nogle vandværkerne dårligt. Vandværker, der er så uheldige at indvinde vand fra dårligt beskyttede grundvandsmagasiner, er med de gældende regler som udgangspunkt nødt til selv at betale for overvågning og grundvandsbeskyttelse. Kommunen kan dog vælge at afholde udgifterne, således at den økonomiske byrde fordeles på alle kommunens borgere. Der er ingen mulighed for at Staten afholder udgifterne til målrettet overvågning eller grundvandsbeskyttelse.

Hashøj Vandforsyning Vest er af den opfattelse, at "forureneren" skal betale for indsatserne og at regningen derfor bør sendes til leverandører og producenter. Alternativt mener vandværket, at der skal laves en kollektiv aftale om at finansiere indsatserne.

Teknik og Miljø: Den gældende lovgivning giver som udgangspunkt ikke mulighed for at sende regningen for indsatserne til leverandører og producenter af pesticider. Lovgivningen giver derimod mulighed for, at vandværker i fællesskab kan finansiere indsatserne via et vandsamarbejde. Kommunerne kan pålægge vandværker at deltage i et sådant vandsamarbejde.

Referenceliste

- /a/ Referat af Grundvandsrådets møde den 29. november 2016
 - /b/ Referat af offentligt møde den 28. februar 2017
 - /c/ Referat af fælles temamøde mellem SK Forsyning og EPM-Udvalget den 13. juni 2017
 - /d/ Referat af møde den 15. august 2017 med SK Forsyning og Eggeslevmagle Vandværk
 - /e/ Referat af lodsejermøde den 29. august 2017
 - /f/ Referat af Grundvandsrådets møde den 26. september 2017
 - /g/ Referat af møde med Gefion, VKST, AgroPro og Conterra den 22. september 2017
 - /h/ Referat af møde med vandværkerne den 18. oktober 2017
 - /i/ Referat af lodsejermøde med Teknik og Miljø's kommentarer
-
- /1/ Gefions høringssvar af 23. december 2016
 - /2/ Danmarks Naturfrednings høringssvar af 3. januar 2017
 - /3/ Gefions notat af 10. februar 2017
 - /4/ Bemærkninger fra Jens Ellegaard af 3. marts 2017
 - /5/ Bemærkninger fra Lars Kahr af 5. marts 2017
 - /6/ Bemærkninger fra Jesper Hansen af 5. marts 2017
 - /7/ Bemærkninger fra Bertel Stenkjær af 28. august 2017
 - /8/ Jens Ellegaards præsentation ved lodsejermøde den 29. august 2017
 - /9/ Lars Kahrs præsentation ved lodsejermødet den 29. august 2017
 - /10/ Peter Melchior's bemærkninger af 6. september 2017
 - /11/ Jesper Hansens bemærkninger af 7. september 2017
 - /12/ Jens Ellegaards bemærkninger af 7. september 2017
 - /13/ Interviewskema af 30. august 2017 – Jens Ellegaard
 - /14/ Interviewskema af 30. august 2017 – Jesper Hansen
 - /15/ Interviewskema af 11. september 2017 – Bertel Stenkjær
 - /16/ Interviewskema af 13. september 2017 – Peter Melchior
 - /17/ Interviewskema af 6. september 2017 – Peter Hartvig – med skema om omsætning i gårdbutik
 - /18/ Interviewskema af 7. september 2017 – Ole Drost
 - /19/ Interviewskema af 14. september 2017 – Henning Larsen

- /20/ Interviewskema af 4. september 2017 – Erik Ninn Johansen
- /21/ Interviewskema af 6. september 2017 – Claus Hunsballe
- /22/ Interviewskema af 8. september 2017 – Lars Godtfredsen
- /23/ Interviewskema af 19. september 2017 – Lars Kahr
- /24 Interviewskema af 29. august 2017 – Hans Justesen
- /25/ Interviewskema af 4. september 2017 – Lars Ellegaard
- /26/ Høringssvar fra SK Forsyning af 12. oktober 2017
- /27/ Bemærkninger fra Bertel Stenkjær af 19. oktober 2017
- /28/ Bemærkninger fra Peter Hartvig af 19. oktober 2017
- /29/ Bemærkninger fra Gimlinge Vandværk af 21. oktober 2017
- /30/ Bemærkninger fra Peter Melchior af 23. oktober 2017
- /31/ Bemærkninger fra Gefion af 27. oktober 2017
- /32/ Bemærkninger fra Danmarks Naturfredningsforening af 31. oktober 2017
- /33/ Gefions brev af 3. november 2017
- /34/ Bemærkninger fra Rosted og Omegns Vandværk
- /35/ Bemærkninger fra Stignæs Vandindvinding I/S
- /36/ Bemærkninger fra Kr. Stillinge Vandværk
- /37/ Bemærkninger fra Hashøj Vandforsyning Vest